

MLÉKAŘSKÁ DRUŽSTVA jako přirozená cesta vývoje produkce a odbytu biomléka

Otázky spojené s produkcí a zpracováním mléka v minulých letech hýbaly jak českou veřejností, tak politikou. Akce, kdy nechyběla gesta v podobě vylévání konvenčně vyrobeného mléka na polích, dostaly značný prostor i v médiích. Co se týče výroby a zpracování biomléka, nátlakové akce nejsou – a ani v minulosti nebyly – na pořadu dne. Naopak.

Ekologicky hospodařící sedláci se snaží hledat jiné, konstruktivnější cesty. Nastolují se tak existující řešení, která jsou v zahraničí již léty prověřená. Jedním z nich jsou mlékařská družstva, jež úspěšně fungují, například ve Velké Británii. Některá se věnují výhradně bioprodukcí, přičemž zásobují supermarkety a nezapomínají ani na důležitost marketingových aktivit v podobě reklamních spotů, cílených na ovlivnění chování spotřebitelů.

Základní informace o produkci a odbytu konvenčního mléka a biomléka ve Velké Británii

Podle poslední dostupné statistiky bylo v roce 2010 ve Velké Británii celkem 15 716 producentů mléka se zhruba 1,8 milionu kusů mléčného skotu. Průměrná velikost mléčného stáda byla 113 krav (se značnými regionálními rozdíly). Toto číslo je výrazně nad průměrem „starých“ zemí Evropské unie (EU), kde činí 42 kusů, přestože i zde existuje vzestupný trend. Zároveň ve Velké Británii stoupá také produkce mléka. V roce 2010 se pohybovala kolem 13 mld. litrů, tj. kolem 7 315 litrů na dojnicu za rok, což je opět nad průměrem EU.

Výkupní cena konvenčního mléka v září 2011 činila 28,03 pence/l (tj. 7,99 Kč), což je o 2,79 pence/l více (cca 0,80 Kč), než v září 2010 (zdroj: DEFRA). Biomléko je ve Velké Británii produkováno na více než 500 ekologických farmách, se zhruba 4% podílem na celkové mléčné produkci země.

Vyplácení prémie producentům biomléka je o 18,5–20 % vyšší než za konvenční mléko. Pro spotřebitele je však cena biomléka vyšší pouze o 15 %. Podle kvalifikovaných odhadů

zpracovávají ve Velké Británii 51 % veškeré mléčné produkce čtyři největší zpracovatelé. Z větší části (asi 50 %) je vyráběno konzumní mléko, kolem 26 % je využíváno pro výrobu sýrů, 11 % se používá na výrobu kondenzovaného a sušeného mléka (graf 1, zdroj: zpráva „Development of Dairy Co-operatives in the UK“, Shakeel Ahmed Bhatti).

Produkce biomléka ve Velké Británii se v roce 2010 pohybovala kolem 500 mil. litrů za rok. Většina byla využita na zpracování a prodej mléka v tekutém stavu (plnotučné, polotučné, zákys apod.), část (kolem 17 %) byla zpracována na jogurty (viz graf 2, zdroj: zpráva „The organic milk market report“, OMSCo, 2010).

Historie mlékařských družstev ve Velké Británii

Doba mezi dvěma světovými válkami byla pro chovatele mléčného skotu ve Velké Británii velmi složitá, protože mlékárny diktovaly ceny mléka. Zemědělci kromě možnosti přimnout nízké ceny nemohli než se mléka zbavovat a nést celkovou ztrátu. V roce 1932 ministerstvo zemědělství založilo Rady pro obchod s mlékem (The Milk Marketing Boards), vládní agentury na kontrolu produkce mléka a jeho distribuci.

Tyto agentury fungovaly jako výkupní organizace a zajišťovaly alespoň minimální ceny mléka. Cena vyplácená zemědělcům se lišila podle oblasti na základě různých faktorů, jako je vzdálenost, administrativní náklady a doprava. Znamenalo to, že větší producenti mléka z blízkého okolí mlékáren dotovávali ty menší, vzdálené. Rady svou činností vyřešily příliš nízkou cenu mléka, ale objevil se jiný problém – farmáři neměli zájem o pro-

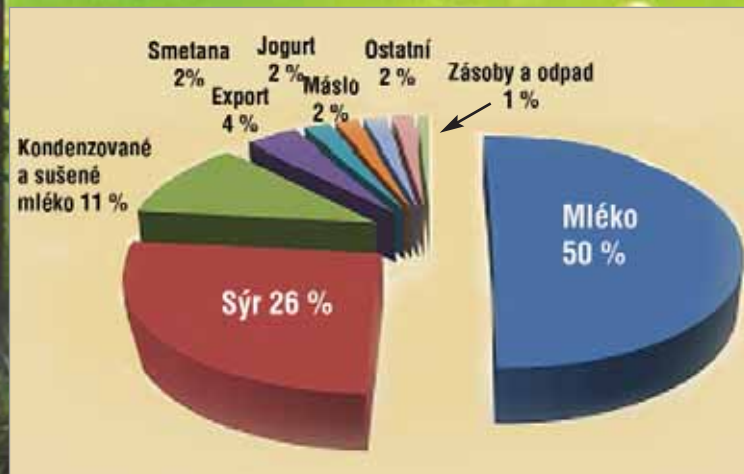
dukci mléčných výrobků s přidanou hodnotou (sýry, máslo, jogurty apod.). V roce 1994 byly Rady rozpuštěny a role obchodníka byla přidělena 100 licencovaným odběratelům. To pro farmáře znamenalo, že si mohli vybrat odběratele mléka dle svého uvážení. Tyto odběratele bylo možné rozdělit do tří kategorií: zemědělci – členové mlékařských skupin; zemědělci – přímí dodavatelé zpracovatelům a členové mlékařských družstev.

V dubnu 2000 rozhodnutím Komise pro soutěž (v ČR Úřad pro ochranu hospodářské soutěže) vznikla tři velká regionální družstva: Axis, Milk Link a Zenith. Tato družstva dále fúzovala s menšími regionálními družstvy. V současné době existuje několik velkých mlékařských družstev a mnoho menších.

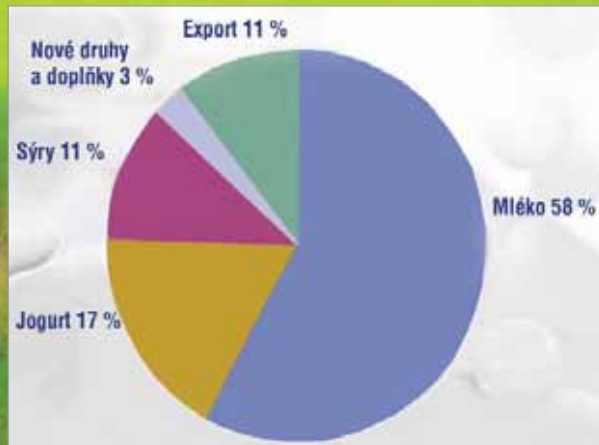
Mlékárenská družstva ve Velké Británii a současnost

Nyní ve Velké Británii funguje naprostá většina mlékárenských družstev jako zpracovatelská. Jejich náplní je odběr mléka od členů i nečlenů a jeho zpracování – na sýry, jogurty, syrovátku apod. – popř. prodej mléka dalším mlékárnám. Mléko a mléčné výrobky jsou po zpracování distribuovány jak do maloobchodní sítě, tak i do obchodních řetězců, z valné většiny pod označením mlékařského družstva. Členové jsou s družstvem většinou majetkově propojeni (většinou se výška podílu rovná množství dodávaného mléka, např. 1 díl za každých 1000 l mléka) a mají podíl na hospodářských výsledcích. Mají také právo za poplatek využívat veškeré služby družstva (sledování genetiky stáda, sledování vlastností mléka, poradenství při chovu, vzdělávání farmářů apod.)

Každé družstvo se snaží o udržení členské základny, takže spolupracuje s univerzitami, výzkumnými institucemi, firmami v oboru tak, aby mohlo nabízet svým členům co nejvíce výhod. Nečlenové družstev mají možnost dodávek na základě smluvních vztahů. Dlouhodobé dodávky mléka slouží družstvu také jako volná kapacita pro jednání se supermarkety. Smlouvy dle družstva jsou roční až víceleté, s různě dlouhou výpovědní lhůtou.



Graf 1: Zpracování mléka ve Velké Británii 2008–2009



Graf 2: Zpracování biomléka ve Velké Británii 2009–2010